

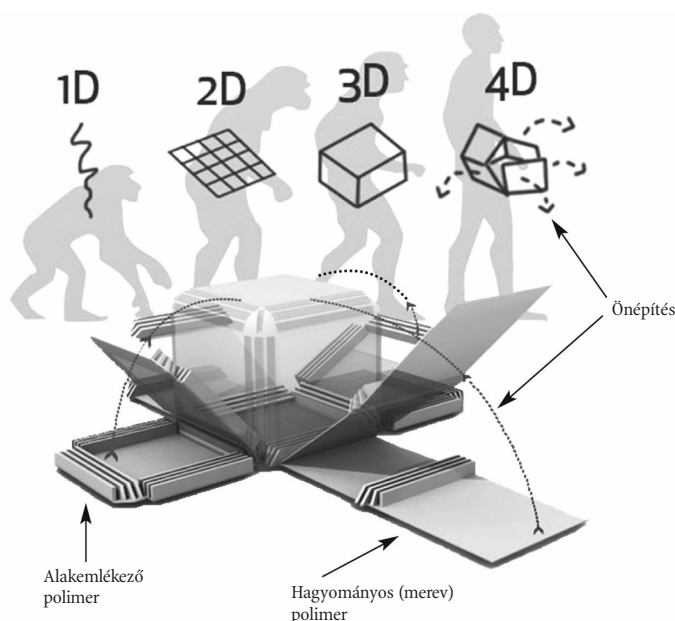
Írások kemofóbia ellen

Braun Tibor: *A Nobel-díjra érdemes taxisofőr*, Lexica Kiadó, Budapest, 2015

Braun Tibor professzor – amellet, hogy nemzetközi híré tudós a fullerénkémia és a radiokémia területén, és a helyes szcientometria hazai mértékadó szaktekintélye – jól ismert a kémia legkülönbözőbb területeinek népszerűsítőjeként is. Az elmúlt években számos ilyen cikke jelent meg a Magyar Kémikusok Lapjában. Most a korábbi cikkek új írásokkal kiegészülve kerültek be Braun Tibor könyvébe, melynek témája igen széles skálát ölel fel. Engedtessek meg, hogy az e sorokat író – szubjektív módon – az öt leginkább megfogó témákat, alfejezeteket emelje ki.

A címadó, „A kémiai Nobel-díjra érdemes taxisofőr” írás már a címénél fogva is „elolvashatatlan” teszi a történetet. A dolog pikantériája, hogy a 10 USD/óra díjazás a hazai egyetemi tanárok alapbérével összemérhető. A „Keserédes kémiai Nobel-díj” hűen kifejezi az ambíciók életkortól való függését. A bátrabak 28 éves korig gondolnak a Nobel díjra, 41–45 éves kor között már megelégednek az emléklappal, és 71 éves kortól annak is örülnek, ha a portás visszaköszön. A tudományokban aktívan tevékenykedők számára izgalmas olvasmány lehet a „Publikálj vagy pusztulj!” cikk, aminek a lényege az, hogy szerkesztői és bírálói felületesség/felzárkózás esetén tulajdonképpen minden sületlenség publikálható. Ennek a káros tendenciának a folyóiratok elszaporodása és a kutatókra nehezedő publikációs kényszer is az oka. Egy másik írásban arra kapunk választ, hogy hogyan válhatott érdemi társszerzővé egy 11 éves kisfiú édesapja cikkében,

„A jövő majd megépíti önmagát”

amely Al–Co–Ni szerkezetekkel foglalkozik. A könyv írójához valószínűleg legközelebb álló írás „A kémiában halhatatlanná vált építész” címet viseli. A cikkből megtudjuk, hogy Kroto a C_{60} molekulát az 1967-es montreáli világiállítás amerikai pavilonjának kupolaszerkezetéhez való hasonlósága alapján, annak tervezőjének neve nyomán nevezte el buckminsterfullerénnek. A „Sendai – a hely szelleme” megrázóan idézi vissza a 2011-es március 11-i tragikus eseményeket, amelyek egy hármas coincidencia, a földrengés, a szökőár és egy nukleáris baleset idézhetett elő. Az „atom” témánál maradván igen érdekes olvasnivaló „A nukleáris kémikus, aki előre látta a múltat” című írás. A lényeg az, hogy kétmilliárd évvel ezelőtt egy uránércbányában – bizonyos geológiai és környezeti körülmények hatására – egy urán-láncreakció alapján

működő reaktor létrejöttét lehetett valószínűsíteni. A „Napenergia felhasználási remények”-ben szereplő adat, hogy a Nap 14,5 másodperc alatt annyi energiát ad a Földnek, amennyit az emberiség 1 nap alatt elhasznál, egyben megdöbbentő, másfelől megnyugtató is. Visszaköszön Oláh György Nobel-díjas professor egy korábbi megállapítása, hogy „amíg a Nap süt, nem lesz probléma”. Braun professzor a legkorszerűbb technikákra és technológiákra is nyitott. Híven tükrözi ezt a „Gutenbergtől egy új kémiáig” (a 3D nyomtatás térben és időben) és a „Robotok és automatizálási robotika” cikkek tartalma. Igen érdekes a „Mao elnök által kezdeményezett maláriaellenes gyógyszerkutatás” című írás. Ki gondolta volna, hogy a négyek bandájának a kínai kulturális forradalom „levezénylése” során arra is volt energiája, hogy maláriaellenes kutatásokat is végezzenek, és az ősi kínai gyógyászatban alkalmazott növényi eredetű szereket – ha indokolt a használatuk – újra divatba hozzák. A könyvismertetés végére maradt a könyv talán legszínesebb – legnagyobb népszerűsége számot tartó – része, ami a gasztronómiához kapcsolódik. A vegyészekhez amúgy is közel áll a főzés. Az „Utazás a lágytojás körül”, „Illatok/ízék a Strecker-reakciók nyomán” és a „Csilipaprika: ízcsípősségi világrangsor” című fejezetekre célszerű leginkább felhívni a figyelmet. A gasztronómiai írásokhoz részben kapcsolódik a kávéfűróbogárról szóló epizód, amelyből kiderül, hogy a rovar „rezisztens koffein-megszállottként” hatalmas kárt okoz a kávéültetvényeken, és komolyan veszélyezteti a világ kávétermelését.

Kiknek ajánlható Braun Tibor új könyve? Elsősorban a kémikusoknak, tehát vegyészeknek és vegyészmérnököknek, valamint kémia tanulóknak, de a kémiát tanuló egyetemistáknak és középiskolás diákoknak is, továbbá mindenkinek, aki egy kis nyitottságot mutat a kémiai diszciplína iránt. A könyv sokat segíthet a társadalomban fellelhető kemofóbia csökkentésében.

Keglevich György